

CARTEA ALBĂ

PROPUNERI PENTRU ÎMBUNĂȚIREA
CLIMATULUI INVESTIȚIONAL ÎN MOLDOVA

2005

PREFAȚĂ

Imediat după declararea independenței în 1991, Moldova s-a decis să se debaraseze de vestigiile economiei planificate, să-și facă drum spre o economie de piață. Investitorii străini au devenit tot mai mult interesați de noile oportunități apărute în această regiune și au încercat să-și găsească un loc favorabil pentru dezvoltarea afacerilor într-o țară necunoscută pentru comunitatea internațională. Pe parcursul ultimilor cincisprezece ani Guvernul Republicii Moldova a încercat să îndrepte economia țării pe drumul cel bun, însă instabilitatea cauzată de diferiți factori, atât interni cât și externi nu a putut fi aplanată cu ușurință. Drept răspuns, astăzi, investitorii străini deja stabiliți aici au hotărât să-și unească eforturile, pentru a deveni un partener de încredere al Guvernului în susținerea creșterii economice a Moldovei, sprijinindu-i eforturile de îmbunătățire a climatului de afaceri și a celui investițional.

Un proverb moldovenesc spune „Unde-s doi puterea crește”. AIS este ferm devotată viitorului unei Moldove prospere și este convinsă că prin efortul comun a sectorului privat și a celui public, rănile perioadei de tranziție pot fi vindecate mult mai rapid, iar apariția acestora în viitor poate fi prevenită prompt, având la bază experiența trecutului.

Cu acest prilej doresc să-mi exprim recunoștința pentru faptul că Guvernul a devenit mult mai deschis dialogului cu investitorii străini. AIS a apreciat mult invitația Guvernului pentru a participa la implementarea primei reforme regulatorii și în continuare tratându-ne drept un partener consultativ pentru diferite aspecte de politici economice.

Această ediție a Cărții Albe vine întru consolidarea dialogului deschis, stabilit cu autoritățile în ultimul an. Aceasta este o *carte*, fiindcă reprezintă experiența și problemele curente, cu care se confruntă membrii AIS, elucidând aspectele care necesită a fi îmbunătățite. Și este *albă*, fiindcă scopul ei nu este de a critica, ci mai degrabă să ofere recomandări pentru îmbunătățirea climatului investițional din Moldova, urmând cele mai bune practici internaționale.

Cartea Albă ar trebui privită ca un document ce vină să aducă propuneri concrete, rezonabile de implementat pe termen scurt și mediu. În opinia noastră, acceptarea acestora va avea un impact pozitiv imediat asupra climatului investițional din țară, astfel sporindu-i atractivitatea pentru investitorii de peste hotare.

AIS dorește să-și exprime disponibilitatea de a discuta în detaliu aspectele și recomandările propuse în Cartea Albă cu autoritățile competente în orice format și oricând va fi solicitată.

Prima Ediție a Cărții Albe nu este exhaustivă în materie de acoperire a problematicii. Publicarea Cărții Albe trebuie privită ca un proces periodic regulat. AIS intenționează să extindă și să aprofundeze tematica discutată prin publicarea unor suplimente pe domenii specifice.

Cartea reprezintă un efort comun al membrilor AIS și ai angajaților acesteia. În numele membrilor AIS doresc să-mi exprim sincere mulțumiri tuturor celor implicați în orice fel în elaborarea și publicarea primei ediții a Cărții Albe. A-și dori să-mi exprim speranța că această lucrare va fi nu numai un ghid pentru autoritățile din Moldova, ambasadori, organizații internaționale și investitorii existenți, dar și un instrument util pentru potențialii investitori străini.

Chișinău 2005

Joachim Schreiber
Președinte AIS

CUPRINS

Prefață.....	1
I. Despre AIS.....	4
II. Sumar Executiv.....	6
III. Bariere în Calea Investițiilor Străine Directe.....	9
Statul de drept.....	9
Legislația	
Sistemul judiciar	
Implementare	
Concurența.....	10
Aspecte insituționale	
Imixtiunea autorităților de Stat	
Economia tenebră	
Comercializarea terenurilor.....	12
Sectorul financiar.....	13
Infrastructura.....	13
Autoritățile vamale și promovarea exportului.....	14
IV. Povara Administrativă.....	16
Înregistrarea	
Procedurile de raportare	
Controale și inspecții	
Prezumția nevinovăției	
V. Cadrul Legal de Reglementare a Activității de Întreprinzător.....	19
Aspecte generale.....	19
Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi.....	19
Legea cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător.....	20
Legea cu privire la societățile pe acțiuni.....	21
VI. Relațiile de Muncă.....	23
Codul Muncii.....	23
Alte aspecte.....	27
VII. Sistemul de impozitare.....	30
Reinvestirea dividendelor	
Înlesniri fiscale	
Aspecte legale	
Înlesniri TVA	
Împrumuturi din străinătate	
Metodologia de raportare a pierderilor	
Plata TVA pe pierderi suportate	
Deductibilitatea cheltuielilor	
Audit	
Pregătirea cadrelor	

Cotizații de membru
Costuri de reparație

VIII. Piața Valorilor Mobiliare.....	34
Modificări la Legea cu privire la piața valorilor mobiliare	
Ofertă tender la vânzarea acțiunilor	
Manipulări	
Insideri	
Înregistrarea valorilor mobiliare	
Operațiuni cu valori mobiliare proprii	
Forme de plată în cadrul ofertelor tender	
Distribuirea către parteneri strategici	
Restricții de ordin tehnic privind tranzacțiile	
Acțiuni plasate în gaj	
Taxe pe emisii	
Atribuții depășite ale CNVM	
Anexa A.....	38
Raportarea unei companii de telecomunicații către autorități	

DESPRE AIS

Asociația Investitorilor Străini (FIA) din Moldova încorporează cei mai importanți investitori străini din țară, reprezentând companii multi-naționale care oferă o gamă largă de bunuri și servicii pentru economia Moldovei. În prezent, FIA include 17 membri, ale căror investiții totale în Moldova depășesc suma de US\$360 milioane, oferind locuri de muncă la peste 6,000 de oameni.

ISTORIC

Asociația Investitorilor Străini a fost fondată de 8 investitori străini în Moldova, cu sprijinul OCDE – Carta Investițiilor pentru Europa de Sud-Est, la Adunarea de Constituire din 22 septembrie 2003 la Chișinău, Moldova. FIA reprezintă o asociație non-profit ai investitorilor străini și a fost înregistrată la Camera Înregistrării de Stat pe data de 7 septembrie, 2004.

OBIECTIVE

Companiile membre ale Asociației Investitorilor Străini sunt convinse de faptul că prin împărtășirea experienței și coordonarea comună a forțelor investitorilor străini cu cele ale factorilor de decizie, se poate obține atât o imagine mai clară a provocărilor concrete ce afectează climatul investițional din Moldova, cât și un cadru mai constructiv de generare a soluțiilor. *Obiectivul general* al FIA este de a contribui, împreună cu autoritățile publice, la stabilirea unui mediu investițional mai favorabil investițiilor străine directe, prin intermediul unui dialog deschis între diferite părți cointeresate. Scopurile concrete ale FIA sunt:

- ▣ Să contribuie la dezvoltarea climatului investițional și de afaceri din Moldova;
- ▣ Să reprezinte, să exprime și să promoveze opiniile membrilor săi, întru promovarea intereselor comune și atragerea investițiilor străine directe;
- ▣ Să promoveze un dialog continuu între Asociație și autoritățile publice din Moldova;
- ▣ Să coopereze cu autoritățile publice din Moldova pentru a depăși dificultățile și obstacolele care ar putea exista în relațiile cu investitorii străini, precum și în relațiile economice cu alte state;
- ▣ Să promoveze interesele comunității internaționale de afaceri în Moldova;
- ▣ Să informeze membrii săi și alte părți cointeresate, în măsura posibilităților, despre climatul investițional general din Moldova.

CONSILIUL DIRECTORILOR FIA 2004-2005

1. Joachim Schreiber, Președinte FIA	Tirex Petrol
2. Francis Gelibter	Voxtel
3. Ovidiu Crișu	Lafarge
4. Vasile Nedelciuc	Compudava
5. Iaakov Tichman	Efes Vitanta Moldova Brewery

MEMBRI AI ASOCIAȚIEI INVESTITORILOR STRĂINI

1. Carmez International – (Belgia)
2. Ciment – Grupul Lafarge (Franța)
3. Compudava – Brains Direct (Marea Britanie)
4. Efes Vitanta Moldova Brewery – Efes (Olanda)
5. Kentford Capital Corporation – (Grecia)
6. Knauf International – Knauf (Germania)
7. Leogrant – Summa (Turcia)
8. Metro Cash & Carry Moldova – Metro (Germania)
9. Moldavian Airlines – (Elveția)
10. Moldcell – Fintur Holding (Olanda)
11. PricewaterhouseCoopers – PwC International Ltd. (Marea Britanie)
12. QBE Asito – QBE (Australia)
13. Südzucker Moldova – Südzucker (Germania)
14. Sun Communications – (SUA)
15. Tirex Petrol – Marquard & Bahls (Germania)
16. Trans Oil Ltd. – (SUA)
17. Voxtel – France Telecom (Franța)

SUMAR EXECUTIV

Prima ediție a Cărții Albe este scrisă în contextul unor schimbări politice importante, care urmează să marcheze pe viitor vectorul de dezvoltare a Moldovei. Reorientarea spre integrarea europeană a avut și va continua să genereze implicații pozitive atât asupra întreprinderilor locale, cât și asupra climatului investițional din țară. Incorporarea treptată a *Acquis Communautaire* în legislația și practicile Republicii Moldova reprezintă un potențial de a crea un mediu mai recunoscut al țării, astfel încurajând potențialii investitori să-și plaseze aici capitalul.

Deși țara a demonstrat o creștere economică pe parcursul ultimilor ani, structura acestei creșteri nu este însă una încurajatoare. Dezvoltarea a fost în mare măsură generată de transferurile sporite din străinătate, în timp ce investițiile au rămas mult sub nivelul așteptărilor. Această situație este în special îngrijorătoare, deoarece pune la îndoială dezvoltarea durabilă demonstrată de Moldova până în prezent.

În același timp, creșterea economică generată de consum poate fi considerată drept una destul de benefică pentru afacerile orientate către consumatori. O astfel de concluzie poate rămâne valabilă doar pe termen mediu. Privind în viitorul mai îndepărtat, se constată un potențial de efectuare deja în prezent a unor îmbunătățiri importante și realizabile, atât pe termen scurt și mediu, dar ceea ce este mai important, pe termen lung vor avea un efect benefic asupra eficienței și longevității afacerilor și vor atrage investitorii străini.

Prima ediție a Cărții Albe prezintă un set de recomandări orientate spre îmbunătățirea climatului investițional în mai multe domenii. În mod special sunt importante următoarele aspecte:

BARIERE ÎN CALEA INVESTIȚIILOR STRĂINE DIRECTE

- ❑ În numeroase cazuri prevederile diferitor legi sunt contradictorii
- ❑ Legislația este uneori modificată ca urmare a unor abuzuri izolate, având implicații persecutive pentru toți
- ❑ Sistemul judiciar este ineficient și intransparent, în timp ce mecanismul de monitorizare a judecătorilor este complet absent
- ❑ Aplicarea prevederilor legislației poartă un caracter selectiv
- ❑ Există cazuri de imixtiune a statului în activitatea de antreprenariat
- ❑ Economia tenebră împovărează companiile legitime, avantajându-le pe cele aflate în umbră
- ❑ Companiilor cu capital străin le este interzis procurarea terenului cu destinație agricolă
- ❑ Nu există nici o reprezentanță locală a vreunei bănci occidentale
- ❑ Posibilitățile de finanțare a afacerilor sunt foarte restrânse
- ❑ Infrastructura a atins un nivel de depreciere alarmant
- ❑ Dezvoltarea business-ului de "tranzit" este aproape imposibilă

Recomandările majore sunt:

- ❑ a consolida criteriile de selectare, numire, destituire și supraveghere a judecătorilor
- ❑ a preveni evaziunea de la plata TVA a companiilor nelegitime
- ❑ a atrage bănci occidentale
- ❑ a atrage investitori străini în (re) construcția (și gestionarea) drumurilor
- ❑ a reduce din prerogativele cu caracter fiscal ale autorităților vamale

POVARA ADMINISTRATIVĂ

- Procedurile de înregistrare nu sunt pe deplin centralizate
- Procedurile de raportare sunt împovărătoare
- Numărul controalelor și inspecțiilor efectuate este excesiv
- Prezumția nevinovăției nu este respectată

Recomandarea majoră este:

- a asigura un cadru transparent și stabil în ceea ce privește reglementarea de către Stat a activității de întreprinzător precum și limitele bine definite a intervenției Statului

CADRUL LEGAL DE REGLEMENTARE A ACTIVITĂȚII DE ÎNTREPRINZĂTOR

- Restricția conform căreia activele nete trebuie să fie cel puțin egale cu capitalul social este împovărătoare
- Drepturi disproporționate acordate acționarilor minoritari

Recomandarea majoră este:

- a echilibra drepturile acționarilor minoritari și a celor majoritari

RELAȚIILE DE MUNCĂ

- Se pare că există un dezechilibru între drepturile angajatului și a angajatorului
- Puterea contractului individual de muncă este subminată de convențiile și contractele colective de muncă
- Lipsesc prevederi referitoare la conflictul de interese

Recomandarea majoră este:

- a crea un echilibru între drepturile angajatului și cele ale angajatorului, în același timp de a consolida puterea contractului individual de muncă

SISTEMUL DE IMPOZITARE

- Dividendele reinvestite sunt supuse impozitării
- Facilitățile fiscale acordate investitorilor poartă un caracter ambiguu
- Metodologia actuală de raportare a pierderilor este ineficientă

Recomandările majore sunt:

- a asigura continuitatea și egalitatea facilităților acordate investitorilor străini și locali
- a modifica metodologia actuală de raportare a pierderilor

PIAȚA VALORILOR MOBILIARE

- Recentele modificări la Legea cu privire la piața valorilor mobiliare amplifică caracterul restrictiv al pieței și posibilitatea de imixtiune a Statului
- Distribuirea acțiunilor către parteneri strategici implică ofertă publică

Recomandările majore sunt:

- a simplifica procedurile ce reglementează operațiunile emitentului cu valorile mobiliare proprii
- a anula o parte din modificările recente la Legea cu privire la piața valorilor mobiliare

- a permite distribuirea acțiunilor către parteneri strategici fără a fi nevoie să se recurgă la oferta publică
- a anula taxa colectată pe emisiile interne de acțiuni

BARIERE ÎN CALEA INVESTIȚIILOR STRĂINE DIRECTE

Prezentul capitol prezintă obstacolele principale care, în viziunea membrilor Asociației Investitorilor Străini, stau în calea potențialilor investitori, precum și care afectează activitatea investitorilor prezenți. Aceste aspecte au la bază experiența membrilor Asociației și țin de sectoare specifice de activitate. Totuși, cea mai mare parte din aspectele reflectate au implicații cu caracter general pentru economie.

STATUL DE DREPT

Progrese înregistrate

- ▣ **Au fost întreprinși primii pași în vederea armonizării legislației cu standardele UE.** Recent Guvernul a aprobat Programul Național de susținere a reformelor democratice care vizează reforma sistemului judiciar din Republică precum și armonizarea legislației naționale cu standardele UE în ceea ce privește funcționarea sistemului judiciar.

Legislație

Aspecte care necesită îmbunătățiri:

- ▣ **Există numeroase contradicții între diferite prevederi legislative.** Actualmente există situații care arată prezența contradicțiilor dintre articolele unei și aceleiași Legi sau coliziuni dintre prevederile unor Legi diferite, cu referință la același obiect. Aceste aspecte duc la interpretări contradictorii, prin aceasta subminându-se credința în proclamata supremație a Legii și a unui sistem judiciar echitabil.
- ▣ **Previzibilitatea redusă a cadrului legislativ are repercusiuni negative asupra antreprenorilor care activează legal.** Uneori, legislația pare a suferi modificări datorate nu atât tendinței generale de îmbunătățire a acesteia, cât pentru a reacționa – în mod persecutiv și preventiv – la cazuri izolate de abuz. În afară de faptul că aceasta reduce previzibilitatea cadrului legislativ, prin aplicarea noilor restricții legale sunt pedepsiți nefondat și antreprenorii care activează legitim.

Recomandări:

- ▣ A revizui legislația în vigoare în vederea eliminării contradicțiilor dintre diferite prevederi legislative. La adoptarea unor noi acte sau amendamente la actele în vigoare, să se asigure principiul „domino”-ului, astfel încât să se elimine referințele din alte acte legislative și normative conexe deja depășite.
- ▣ La adoptarea noilor reglementări în economie, a asigura principiul transparenței prin consultări prealabile cu mediul de afaceri și alte părți interesate.
- ▣ A exclude practica modificării legislației ca urmare a unor abuzuri izolate. În schimb, a înăspri sancționarea abuzurilor comise prin adoptarea modificărilor la Codul cu privire la Contravențiunile Administrative și la cel Penal după caz.

Sistemul Judiciar

Cu toate că există unele disensiuni, cadrul legislativ în sine și la general din Republica Moldova este unul destul de bun. Problema esențială constă însă în funcționarea și aplicarea univocă a

acestui. Ori, în oricare țară cu valori democratice și economie de piață, garanția respectării și aplicării corecte este generată de existența unui sistem judiciar competent, funcțional și imparțial.

Aspecte care necesită îmbunătățiri:

- ❑ **Lipsește transparența în numirea și destituirea judecătorilor.** Procedurile de selectare, numire și destituire, precum și supravegherea acestor proceduri, suferă de lipsă de transparență, fapt care deteriorează semnificativ imaginea sistemului judiciar și încrederea publicului larg în eficiența acestuia.
- ❑ **Nu este stabilit un mecanism de monitorizare** asupra judecătorilor, care i-ar face responsabili pentru acțiunile sau inacțiunile lor, astfel reducându-se din obiectivitatea și exhaustivitatea deciziilor.

Recomandări:

- ❑ A consolida criteriile de selectare a judecătorilor, astfel încât aceștia să fie aleși și nu numiți.
- ❑ A îmbunătăți salarizarea judecătorilor, în scopul reducerii tentației de a fi corupți. A investiga judecătorii oportuniști și a-i judecă în cazul confirmării compromiterii acestora.
- ❑ A stabili un mecanism de monitorizare pentru sistemul judiciar, precum și a unor reguli mai stricte de reparare a prejudiciului cauzat de erorile judecătorești.

Implementare

Aspecte care necesită îmbunătățiri:

- ❑ **Deciziile judecătorești** cu referință la litigiile comerciale sunt adesea incoerente, lipsite de consecvență și de un cadru bine-definit de timp, precum și de suportul unei argumentări clare.
- ❑ **Aplicarea prevederilor legislației poartă un caracter selectiv.** Investitorii au nevoie de certitudine în faptul că legile din sfera comercială vor fi aplicate imparțial și că procesele judiciare vor fi operate efectiv și obiectiv, chiar și în cazurile în care organele sau companiile de Stat sunt părți implicate în dispută.

Recomandări:

- ❑ A se aplica deciziile judecătorești din momentul emiterii.
- ❑ A se asigura aplicarea imparțială a legislației.

CONCURENȚA

Aspecte instituționale

Aspecte care necesită îmbunătățiri:

- ❑ **Încă nu a fost înființată Agenția pentru Protecția Concurenței.** Deși s-au făcut pași importanți în vederea asigurării unui cadru legislativ de protecție a concurenței, cel instituțional și funcțional rămâne în urmă cu mai bine de doi ani. *La momentul finalizării acestei ediții, totuși am remarcat inițiativa în acest sens a Guvernului și credem că APC va fi stabilită în cel mai scurt timp.*

Recomandări:

- ❑ A înființa o Agenție independentă pentru promovarea și protecția concurenței, bazată pe cele mai bune practici internaționale. Ulterior este necesar de a se asigura faptul că activitatea Agenției se va axa pe astfel de principii, încât abuzurile comise de *unii* participanți ai pieței să nu ducă la instituirea unor restricții valabile pentru *toți*. Este important ca Agenția să instituie un mecanism de constrângere și penalizare *în exclusivitate* a celor ce încalcă legislația în domeniul concurenței.

Imixtiunea autorităților de Stat

Aspecte care necesită îmbunătățiri:

- ❑ **Restricția aplicată exportului de cereale este în contradicțiile cu principiile economiei de piață.** În conformitate cu Hotărârea Guvernului, cerealele de primă categorie (grâu, orz și ovăz) nu pot fi liber exportate, astfel de tranzacții fiind posibil de efectuat doar prin intermediul Burselor de Mărfuri.
- ❑ **În unele cazuri autoritățile vamale tind să-și depășească atribuțiile legale.** În contextul celor expuse mai sus: deși Hotărârea de Guvern în cauză se axa numai pe trei tipuri de cereale, au existat cazuri de restricții impuse de către autoritățile vamale, care solicitau în special contracte perfectate de Bursa de Mărfuri referitoare la exportul și a *altor* tipuri de cereale, ca de exemplu porumb sau semințe de floarea-soarelui.

Recomandări:

- ❑ A limita pentru început și a stopa în cele din urmă toate subvenționările de către Stat (anularea datoriilor, vacanțe fiscale sau în orice altă formă) a întreprinderilor cu capital de Stat, în scopul eliminării celor generatoare de pierderi și sporire a competitivității.
- ❑ A abroga Hotărârea de Guvern privind restricția exportului de cereale.
- ❑ A se determina și a se defini cu strictețe limitele imixtunii Statului în activitatea de întreprinzător și cazurile care prevăd aceasta.

Economia Tenebră

Aspecte care necesită îmbunătățiri:

În prezent, consecința prezenței economiei tenebre este de o atare natură, încât întreprinderile ce operează legitim sunt împovărate disproporționat din punct de vedere fiscal. O altă consecință este faptul că întreprinderile ilegitime beneficiază de (și își sporesc) avantajele fie printr-o rată a profitabilității mai ridicată, fie prin posibilitatea – care este mai des întâlnită - de a oferi prețuri mai mici.

- ❑ **Evaziunea întreprinderilor nelegitime de la plata TVA subminează competitivitatea celor ce operează legal.** Întreprinderile ce obțin venituri nedeclarate prin utilizarea încasărilor în numerar se eschivează de la plata TVA la buget, astfel majorându-și profiturile cu 20% în comparație cu aceleași venituri, ca mărime, obținute de companiile ce operează legal.
- ❑ **Angajatorii care plătesc salariile „în plic” se eschivează de la achitarea impozitelor și contribuțiilor aferente salariilor.** Astfel, companiile ilegitime evită plăți către bugetul de

Stat de aproape 60% aferente salariilor (atât partea contribuției angajatului, cât și a angajatorului).

- ❑ **Achiziția mărfurilor și materialelor la prețuri mai mici, dar de la furnizori ce nu emit facturi fiscale, creează premise pentru eschivarea de la plata TVA.** Având în vedere faptul că întreprinderile ilegite nu-și declară datele operaționale, acestea nu au motive de îngrijorare asupra abilității vânzătorilor de a emite facturi, în schimbul obținerii unui preț de achiziție mai ieftin. Astfel se evită plata TVA aferentă acestor mărfuri și crește gradul de concurență, de altfel neloială a acestor întreprinderi.

Recomandări:

- ❑ A identifica întreprinderile ce se eschivează de la plata TVA prin evaluarea volumului afacerilor. Spre exemplu, în sectorul serviciilor hoteliere, a confrunța datele din registrul oaspeților cazați cu cei înregistrați la Poliție.
- ❑ A institui regula prin care absolut toate plățile în numerar pentru mărfuri și servicii sunt însoțite de emiterea facturilor sau bonurilor fiscale.
- ❑ A confrunța datele privind salariile și veniturile oficiale ale persoanelor fizice cu proprietățile deținute de aceștia.

COMERCIALIZAREA TERENURILOR

Acest aspect cere o atenție deosebită, fiind un exemplu reprezentativ al cazurilor când interpretarea prevederilor legislației duce la aplicarea ei în mod selectiv, în pofida declarației tratamentului *egal* al investitorilor străini și cei locali.

Aspecte care necesită îmbunătățiri:

- ❑ **Interpretarea legislației interzice companiilor cu investiții străine să achiziționeze terenuri cu destinație agricolă.** În conformitate cu legislația în vigoare, dreptul de a achiziționa terenuri cu destinație agricolă revine Statului și persoanelor fizice și juridice autohtone. În același timp definiția de „persoană juridică autohtonă” este supusă interpretării, astfel încât aceasta pare a fi *persoana juridică al cărui capital social este compus în întregime din aporturile persoanelor fizice și juridice ai Republicii Moldova*. Astfel întreprinderile locale în al căror capital social este prezentă chiar și o parte nesemnificativă de capital străin, pot cade sub incidența acestei interdicții la achiziționarea terenurilor cu destinație agricolă, inclusiv și a celor aparținând Statului.

Recomandări:

- ❑ A garanta dreptul la procurarea terenurilor cu destinație agricolă investitorilor străini, condiționat de schimbarea destinației terenurilor, ulterior achiziționării acestora. În același timp, a stabili clar procedurile perfectării schimbului de destinație a terenurilor.
- ❑ A permite dreptul la procurarea terenurilor cu destinație agricolă pentru investitorii străini ai căror obiect de activitate îl constituie agricultura.

SECTORUL FINANCIAR

În prezent situația în care se află sectorul financiar din Moldova nu este propice dezvoltării antreprenoriatului. În primul rând, formele alternative de finanțare, altele decât creditele bancare, sunt sub-dezvoltate. Ratele dobânzilor la credite sunt destul de mari, în timp ce condițiile de acordare a acestora sunt foarte solicitante. Creditarea este mai mult bazată pe gaj. În timp ce sectorul bancar tinde spre o consolidare tot mai mare, sectorul non-bancar (piața valorilor mobiliare și cea a asigurărilor) se află în fază embrionară.

Aspecte care necesită îmbunătățiri:

- ❑ **În prezent accesul IMM-urilor din Moldova la resurse financiare este foarte limitat.** Politicile de creditare sunt restrictive, în timp ce accesul la finanțare pe termen lung este practic inexistent.
- ❑ **Nici o bancă occidentală nu este prezentă în sectorul financiar local.** Pe parcursul ultimilor patru ani a fost interzisă deschiderea reprezentanțelor băncilor occidentale.
- ❑ **Băncile locale sunt constrânse de obligațiile asumate la depozitele atrase în trecut.** Astfel ritmul de reducere a nivelului ratelor pentru creditele acordate este foarte lent.

Recomandări:

- ❑ A încuraja prezența băncilor occidentale pe piața financiară locală. Acestea ar putea aduce cu sine sporirea competitivității sectorului și diversificarea serviciilor financiare, astfel dezvoltându-se și creditarea pe termen lung.

INFRASTRUCTURA

Progrese înregistrate:

- ❑ **Traficul aerian de pasageri este în continuă ascensiune,** acesta fiind deservit atât de companii aeriene locale, cât și străine.
- ❑ **Se efectuează modernizarea continuă a telecomunicațiilor.** Pe parcursul ultimilor ani, operatorul național de telefonie fixă „Moldtelecom” a investit în modernizarea rețelei sale, efectuându-se conexiunea prin fibră optică a orașelor țării și către țările vecine România și Ucraina.
- ❑ **Gradul de penetrare a telefoniei mobile este în continuă creștere, în timp ce serviciile prestate sunt diversificate continuu.** În prezent, serviciile de telefonie mobilă includ tehnologiile GRPS/EDGE, telefonie IP ș.a.
- ❑ **Utilizarea Internet-ului a cunoscut o creștere rapidă,** însă nivelul înregistrat rămâne totuși în urma altor țări europene.

Aspecte care necesită îmbunătățiri:

- ❑ **Infrastructura rețelelor de transport a țării s-a depreciat considerabil în perioada de tranziție:** din totalul de 3 325 km de drumuri naționale, 87% și-au epuizat în totalitate durata normală de funcționare, din care 30% se află într-o stare tehnică deplorabilă. Aproximativ 95% din totalul de drumuri sunt asfaltate, dar în majoritatea sa ele nu corespund standardelor obișnuite.

- ❑ **Rețeaua de transport feroviar a suferit din cauza insuficienței investițiilor** și este folosită la transportarea a mai puțin de 30% de încărcături. Liniile de cale ferată din Moldova nu sunt electrificate.
- ❑ **Implementarea comerțului electronic este lentă.** Cu toate că în iulie 2004 a fost adoptată Legea privind documentul electronic și semnătura digitală, va fi nevoie de mult timp până sectorul privat va putea beneficia din plin de utilizarea la scară largă a semnăturii digitale și a altor certificate electronice.

Recomandări:

- ❑ Luând în considerație costurile enorme raportate la veniturile Bugetului de Stat, a atrage sectorul privat, inclusiv companii străine, în vederea (re) construcției și gestionării drumurilor naționale. În acest caz, garantându-se investitorilor dreptul de operare (prin concesionare) a drumurilor, finanțarea se va efectua din contul taxelor de drum percepute de la transportatori (șoferi) – totuși un preț mult inferior costurilor de reparație a autovehiculelor, datorate infrastructurii proaste. În altă ordine de idei, în cazul în care aceste drumuri vor rămâne în proprietatea Statului, a se revizui structura actuală a fondurilor necesare întreținerii drumurilor (volumul acestora, mărimea și modul de colectare a taxelor de drum etc.).
- ❑ Urmând aspirațiile Republicii Moldova pentru aderarea la UE, este deosebit de important să se asigure compatibilitatea infrastructurii țării cu cea a țărilor membre ale UE. În acest sens, ar fi oportun de a suplimenta căile ferate cu linii pe ecartament îngust, astfel încât sistemul existent să nu împiedice libera circulație pe teritoriul Moldovei a trenurilor internaționale.

AUTORITĂȚILE VAMALE ȘI PROMOVAREA EXPORTULUI

Progrese înregistrate:

- ❑ În septembrie 2005 a demarat implementarea sistemului informațional **ASYCUDA World** de ultimă generație.
- ❑ Un **post vamal mixt** a fost creat la hotarul de nord între Moldova și Ucraina, cu statut de proiect-pilot.
- ❑ În general, **s-a redus considerabil numărul cazurilor de contrabandă.**

Aspecte care necesită îmbunătățiri:

- ❑ **În prezent, caracterul de „colector de taxe” atribuit autorităților vamale, creează mari obstacole în dezvoltarea afacerilor „de tranzit”, orientate spre promovarea exportului.** Se continuă practica percepției taxelor (de import, accize, TVA) imediat la hotar, fără a intra în esența afacerii, care ar fi de altfel și improprie acestei instituții, ea ținând mai degrabă de competența autorităților fiscale. De fapt, cota parte a contribuției la Bugetul de Stat din această sursă este în creștere (până la 70% în prezent).

De asemenea, prevederile Legii privind Investițiile Străine care a fost abrogată, stabileau că întreprinderile cu investiții străine sunt scutite de la plata taxei de import aferentă materiei prime și accesoriilor, utilizate în producerea mărfurilor destinate exportului. Faptul că aceste

prevederi legislative au rămas în vigoare (cu mici amendamente) și în redacția noii Legi, nu a însemnat neapărat aplicarea lor și în practică.

În plus, unul din amendamente sus-menționate, și anume cu privire la facilitățile de scutire a taxei de import în activitatea de procesare mărfurilor destinate exportului stabilește valabilitatea acestor facilități doar până în anul 2014. Necesitatea introducerii unei astfel de limite rămâne a fi neclară.

La general vorbind, se poate trage concluzia că în prezent afacerile de „tranzit” pot avea loc fie în zonele economice libere, fie utilizând formatul „procesării active” adică în „lohn”. Aceasta din urmă însă are mai mult un impact cu caracter social decât economic, nefiind generată valoarea adăugată locală.

Recomandări:

- ❑ A reduce caracterul de supraveghetor fiscal al posturilor vamale, printr-o conlucrare mai strânsă a acestora cu inspectoratele fiscale.
- ❑ A remedia situația prin care afacerile de „tranzit” se fac posibile doar în cele două forme menționate mai sus, prin:
  - ❑ asigurarea respectării legislației care reglementează facilitățile acordate investitorilor străini (în special cele menite să promoveze exportul). A extinde aceste facilități și asupra investitorilor autohtoni.
  - ❑ abrogarea perioadei valabilității facilităților pentru export (până în 2014). Nu este cert că până la acea perioadă va fi posibil și oportun de substituit importurile de materie primă utilizate în prezent.
  - ❑ consolidarea statutului juridic al depozitelor vamale, în scopul impulsivării afacerilor de tranzit ca parte integrantă a activităților de promovare a exportului.
- ❑ A revizui prevederile conform cărora accizele și TVA aferente mărfurilor se percep imediat la momentul importului și nu atunci când acestea sunt comercializate. O astfel de situație impune întreprinderile să mențină un nivel ridicat de lichiditate, ceea ce duce la reducerea volumului stocurilor.

POVARA ADMINISTRATIVĂ

Progrese înregistrate:

■ **A fost implementată reforma regulatorie.** Aceasta a constat în revizuirea și optimizarea cadrului de reglementare a activității de întreprinzător (circa 1200 acte normative) prin intermediul așa-numitei Legi a „Ghilotinei”, intrată în vigoare în Februarie 2005. Menită să elimine acele acte normative care nu corespund principiilor economiei de piață, revizuirea s-a bazat pe următoarele principii:

- 1) transparența și stabilitatea reglementării activității de întreprinzător;
- 2) prezumția respectării actelor normative de către întreprinzători;
- 3) tratarea în favoarea întreprinzătorului a îndoielilor apărute la aplicarea legislației ce ține de activitatea de întreprinzător;
- 4) neimplicarea în activitatea de întreprinzător, inclusiv neadmiterea suspendării acestei activități, cu excepția cazurilor expres reglementate de lege;
- 5) finanțarea ministerelor, departamentelor, autorităților administrației publice locale, altor autorități administrative, precum și inspectoratelor, agențiilor, serviciilor și altor instituții aferente și/sau subordonate cu funcții de reglementare, control și inspecție de stat (în continuare - autorități ale administrației publice) de la buget cu excepția cazurilor reglementate de lege;
- 6) delimitarea funcțiilor de reglementare, control și inspecție de stat ale autorităților administrației publice de funcțiile de prestare a serviciilor de evaluare a conformității și altor servicii prestate contra plată;
- 7) neadmiterea stabilirii și perceperii de către autoritățile administrației publice a altor taxe pentru serviciile de eliberare a licențelor, autorizațiilor și altor acte privind activitatea de întreprinzător, decât taxele expres stabilite în legi și/sau hotărâri ale Parlamentului și Guvernului, adoptate în conformitate cu prevederile legislației, cu indicarea serviciului și mărimii taxei pentru acest serviciu;
- 8) neadmiterea stabilirii și solicitării unor alte documente pentru eliberarea licențelor, autorizațiilor și altor acte privind activitatea de întreprinzător, decât a documentelor stabilite expres și exhaustiv în legi, precum și în hotărâri și/sau ordonanțe ale Guvernului, adoptate în conformitate cu prevederile legislației, neadmiterea încălcării termenelor fixate.

Varianta finală a Registrului ce conține reglementările revizuite a fost aprobat de către Guvern și a fost plasată pe pagina web.

■ **A fost creat un registru unic al autorizațiilor.** Drept urmare a implementării Legii „Ghilotinei”, a fost creat un registru unic, conținând toate tipurile de autorizații, permise și licențe emise de către autoritățile publice pentru desfășurarea activității de întreprinzător. Registrul prevede în mod clar limita de timp acordată autorităților pentru perfectarea documentelor respective, precum și mărirea taxelor aferente emiterii, în cazurile în care acestea sunt prevăzute de Lege.

■ **A fost implementat principiul „ghișeului unic” la înregistrarea întreprinderilor.** În conformitate cu prevederile Legii cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor și organizațiilor adoptată în 2001, procedura de înregistrare a întreprinderilor a fost centralizată

în cadrul Camerei Înregistrării de Stat (subdiviziune a Ministerului Dezvoltării Informaționale). Astfel Legea clarifică și reduce numărul de documente (de la 7-13 la 5) necesare înregistrării întreprinderilor. În prezent, nu mai este necesară o înregistrare separată la Inspectoratul Fiscal și la Departamentul Statistică, codul unic de identificare atribuit de către Camera Înregistrării reprezentând în același timp și codul fiscal al întreprinderii.

În prezent, procedura de înregistrare durează în mediu o săptămână (10 zile maxim) și costă 695 lei – taxă unică pentru toți agenții economici, indiferent de proveniența (locală sau străină) capitalului social.

Aspecte care necesită îmbunătățiri:

❑ **Procedura Înregistrării la organele de Stat nu este complet centralizată.** Cu toate că s-au întreprins măsuri importante întru asigurarea acesteia, imediat după primirea certificatului de înregistrare, antreprenorul trebuie să se înregistreze în mod separat la CNAM (Casa Națională de Asigurări Medicale) și la CNAS (Casa Națională de Asigurări Sociale). Nu există nici un material de informare elocvent despre organele și timpul în care antreprenorul este obligat să se înregistreze.

❑ **„Ghilotina” a avut în vizor doar actele normative, în timp ce actele legislative au rămas intacte.** Cu toate că unele acte normative nu corespundea principiilor economiei de piață, cadrul Legii „Ghilotinei” nu a permis înlăturarea lor, datorită actelor legislative superioare existente, în baza cărora au și fost elaborate regulamentele și hotărârile respective.

Asociația Investitorilor Străini salută Decizia Parlamentului de a aproba a Planul de Acțiuni pentru următorii patru ani, menit să revizuiască cadrul legislativ existent, în vederea corespunderii acestuia la legislația UE. Astfel combinarea Planului cu revizuirea permanentă a cadrului normativ ar crea premise pentru eficientizarea reformei regulatorii, revizuirea efectuându-se în ambele direcții, de la actele superioare spre cele normative și invers.

❑ **Raportarea către autorități este excesivă.** În timp ce companiile mari pot suporta relativ ușor costurile legate de îndeplinirea cerințelor referitoare la raportare, cele mai mici suferă enorm de pe urma acestora. (Pentru exemplu concret vezi anexa A, care reprezintă lista și costurile aferente prezentării rapoartelor de către o companie de telecomunicații).

Un exemplu al raportării inutile îl reprezintă rapoartele prezentate lunar către autoritățile fiscale pentru confirmarea achitării impozitelor.

Actuala schemă de completare a diferitor declarații este dificilă: absența unui sistem informațional centralizat de raportare implică suportarea unor cheltuieli în termeni de timp și bani la completarea manuală a diferitor formulare cu aceleași cifre pentru diferite autorități publice.

❑ **Agenții economici continuă să sufere de pe urma controalelor excesive.** Cadrul legislativ permite organelor de Stat (circa 60 de unități) să efectueze controale / inspecții în întreprinderi, ceea ce duce la periclitarea activității acestora. Situația se agravează și mai mult atunci când diferite instituții abilitate inspectează aceleași date, iar întreprinderile sunt obligate să le prezinte.

- ❑ **Prezumția nevinovăției nu este respectată.** Scopul efectuării controalelor deseori nu este argumentat și nu are la bază motive anume, cum ar fi de exemplu niște date improprii prezentate în rapoarte. Ba mai mult ca atât, de cele mai multe ori inspectorii nu au nici cea mai vagă idee despre conținutul rapoartelor.

În altă ordine de idei, de respectarea acestui principiu nu se ține cont nici la implementarea politicilor fiscale, care îi privesc pe toți antreprenorii ca potențiali delicvenți. Cel mai recent exemplu în acest sens este inițiativa de a implementa un sistem de conturi separate TVA, după exemplul Bulgariei.

Recomandări:

- ❑ Atunci când se eliberează Certificatul de Înregistrare al Întreprinderii, acesta ar trebui să fie însoțit de o listă, conținând denumirea și datele de contact ale instituțiilor pentru care urmează a fi efectuată înregistrarea separată și perioada alocată legal pentru perfectarea acesteia.
- ❑ Odată ce RIA și „Ghilotina permanentă” va fi instituită, revizuirea actelor normative să înceapă cu cele emise după 7 Februarie 2005 inclusiv (Dată la care a intrat în vigoare Legea „Ghilotinei”)
- ❑ A asigura un cadru transparent și stabil în ceea ce privește reglementarea de către Stat a activității de întreprinzător, precum și limitele bine determinate a intervenției Statului.
- ❑ A implementa principiul „aprobării tacite” la eliberarea autorizațiilor, permiselor etc. după exemplul Ordonanței de Urgență a Guvernului României din 2003.
- ❑ A reduce numărul de rapoarte și a optimiza procesul de raportare (dările de seamă).

CADRUL LEGAL DE REGLEMENTARE A ACTIVITĂȚII DE ÎNȚREPRINZĂTOR

Aspecte generale

Cele mai importante acte legislative care constituie cadrul legal de reglementare a activității de întreprinzător sunt următoarele: (i) Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi; (ii) Legea cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător; (iii) Legea cu privire la societățile pe acțiuni; (iv) Legea cu privire la zonele economice libere; (v) Legea reglementării de Stat a activității comerciale externe; (vi) Legea cu privire la licențierea unor genuri de activitate; (vii) Legea cu privire la gaj; (viii) Legea Insolvabilității; (ix) Legea cu privire la protecția concurenței.

Aspecte care necesită îmbunătățiri:

❑ **Nu există o Lege separată pentru reglementarea activității Societăților cu Răspundere Limitată (SRL)**, aceasta fiind cea mai larg răspândită formă juridică a întreprinderilor din Moldova (urmată de Societățile pe Acțiuni).

Totuși există o inițiativă recentă în acest sens și chiar un proiect de lege care urmează să fie prezentat de curând Guvernului. Între timp, singurul act de reglementare a SRL-urilor este Hotărârea Guvernului privind unitățile economice. În conformitate cu aceasta, valoarea minimală ai capitalului social al oricărei SRL este de 300 salarii minime (adică 5400 lei în prezent).

Recomandări:

❑ A adopta o Lege privind SRL

LEGEA CU PRIVIRE LA ANTREPRENORIASI ȘI ÎNȚREPRINDERI

Aceasta a fost adoptată în februarie 1994 și a suferit de atunci numeroase modificări. Legea definește tipurile de întreprinderi, reglementează modul de înregistrare, de re-înregistrare, reorganizarea și lichidarea, precum și modul de organizare și conducere a întreprinderilor. Alte legi speciale reglementează activitatea de întreprinzător în sectorul bancar, cel al asigurărilor și al valorilor mobiliare. Pentru acestea, prevederile Legii nominalizate se aplică împreună cu legile referitoare la sectoarele respective.

În conformitate cu prevederile Codului Civil și al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, întreprinderile pot lua ființă în una din următoarele forme organizatorico-juridice: (i) societate pe acțiuni (SA) (de tip închis și deschis); (ii) societate cu răspundere limitată (SRL); (iii) cooperativă de producție; (iv) întreprinderi de Stat și municipale; (v) societate în nume colectiv; (vi) societate în comandită, (vii) întreprindere individuală. Băncile pot avea doar forma juridică a societăților pe acțiuni, în timp ce companiile de asigurări se pot înregistra ca fiind SA, SRL sau întreprinderi de Stat.

Legea prevede expres că cetățenii străini care își desfășoară activitatea de antreprenoriat pe teritoriul Republicii Moldova se bucură de aceleași drepturi ca și cetățenii Republicii Moldova.

Aspecte care necesită îmbunătățiri:

❑ **Legea nu prevede perioada de timp alocată procesului de lichidare**, ceea ce poate duce la întârzieri nejustificate în finalizarea acestui proces.

Recomandări:

- ❑ A modifica prevederile referitoare la lichidare întru evitarea întârzierii finalizării acesteia.
- ❑ Definiția întreprinderii de arendă este depășită și se propune de a fi exclusă în general.
- ❑ Întreprinderile de Stat și municipale a se reorganiza în una din formele prevăzute de legislație, astfel încât Statul sau municipalitatea să fie proprietarul sau acționarul acestora, iar fostele forme juridice să fie excluse.

LEGEA CU PRIVIRE LA INVESTIȚIILE ÎN ACTIVITATEA DE ÎNTREPRINZĂTOR

Intrată în vigoare în aprilie 2004, aceasta reprezintă principalul act legislativ de reglementare a activității investiționale, inclusiv a celei străine. În același moment a fost abrogată precedentă Lege privind investițiile străine (din 1992). În conformitate cu prezenta Lege, pot fi înființate întreprinderi cu investiții străine sub forma de întreprinderi mixte (capital compus parțial din investiții străine) și întreprinderi cu capital străin (capital social compus exclusiv din investiții străine).

Progrese înregistrate:

- ❑ **Noua lege a investițiilor prevede transparența politicilor investiționale.** Autoritățile publice care intenționează să elaboreze sau care elaborează noi politici investiționale trebuie să organizeze consultări publice înainte de implementarea acestor politici și să furnizeze, la cererea oricărui investitor, informații privind investițiile.

Aspecte care necesită îmbunătățiri:

- ❑ **Definițiile utilizate sunt adesea neclare și improprii,** lăsând loc pentru interpretări discreționare. Astfel de definiții cuprind *investițiile, reorganizarea, activitatea investițională, autorități publice, diferend investițional*, etc.
- ❑ **Reglementarea privind repararea prejudiciului cauzat nu este clar specificată.** Despăgubirea este echivalentă cu întinderea reală a prejudiciului la momentul survenirii. Nu este precizată însă modalitatea de evaluare a acestei pagube și de către cine se va efectua o astfel de evaluare.

Recomandări:

- ❑ AIS a salutat includerea prevederilor referitoare la transparență și speră că autoritățile competente vor continua să acorde atenția necesară acestora, înainte de implementarea politicilor investiționale.
- ❑ A se clarifica definițiile utilizate, în conformitate cu cele mai bune practici și principiile OCDE.

LEGEA SOCIETĂȚILOR PE ACȚIUNI

În conformitate cu prevederile Legii, adoptate în 1997, societățile pe acțiuni pot fi de două tipuri: deschise (listate sau nu) și închise. Toate societățile pe acțiuni trebuie să-și înregistreze acțiunile la CNVM.

Progrese înregistrate:

- ❑ **A fost eliminată cerința obligatorie privind distribuirea dividendelor.** Pentru un timp relativ scurt societățile pe acțiuni au fost obligate să-și distribuie cel puțin 30% din profitul anual.
- ❑ **Au fost simplificate cerințele de publicare a informației privind convocarea Adunării Generale.** În conformitate cu recente amendamente la Legea SA, informația privind convocarea AGA nu mai trebuie publicată de două ori la un interval de 10 zile, ci o singură dată. În același timp, societățile de tip închis nu mai sunt obligate să publice o astfel de informație în general.
- ❑ **S-au introdus clarificări privind situația în care se întâmpină dificultăți la convocarea AGA.** Astfel, pentru cazurile în care nici un organ de conducere nu este în stare să convoace Adunarea Generală, aceasta se poate face de către acționarii care dețin cel puțin 25% din acțiuni cu drept de vot.
- ❑ S-au efectuat clarificări asupra cadrului de stabilire a valorii de piață a acțiunilor.

Aspecte care necesită îmbunătățiri:

- ❑ **Stârnește îngrijorare condiția de a avea activele nete cel puțin egale (și nu mai mici) cu capitalul social al societății pe acțiuni.** O astfel de restricție dictează perioada în care compania nu numai că trebuie să devină profitabilă, dar și în care trebuie să-și acopere pierderile survenite în perioadele precedente.

O astfel de cerință este prea restrictivă, dat fiind faptul că orice fel de pierdere (chiar și cea minimă) este luată în considerație. Legea nu prevede perioada exactă, în decursul căreia trebuie luate măsuri de către Adunarea Generală pentru a remedia situația. Se pare că acțiunile trebuie îndeplinite imediat, ceea ce din nou nu este convenabil (odată cu trecerea timpului, societățile pot acumula profituri). Mai mult ca atât, Legea interzice societăților care se confruntă cu o astfel de situație să facă emisie internă a acțiunilor, fapt care le privează de posibilitatea de a obține mijloace financiare adiționale pentru remedierea situației. În rezultat companiile nu mai au posibilitatea de a efectua investiții și de a-și extinde afacerile.

❑ **Acționarilor minoritari li se acordă o putere disproportționată:**

- ❑ Procedura de mărire sau micșorare a capitalului social prin contribuții adiționale poate fi complet blocată de către acționarii minoritari (chiar și de un singur acționar), caz în care societatea nimerește într-un impas, având în vedere situația cu activele nete.
- ❑ **Convocarea ședinței Consiliului.** În cazul în care Consiliu societății nu s-a asigurat de faptul că toți acționarii (indiferent de accesibilitatea acestora) sunt informați despre convocarea AGA, el poate fi convocat în ședință și la cererea

oricărui acționar (indiferent de numărul de voturi deținute de acesta). Sau, oricare acționar ce deține cel puțin 5% din acțiuni cu drept de vot poate convoca ședința extraordinară a Consiliului.

- ☐ **Inițierea lichidării societății.** Legea prevede că oricare acționar deținător a cel puțin 5% din acțiunile cu drept de vot, poate cere instanței de judecată inițierea procedurii de lichidare, în cazul în care pe parcursul a două sau mai multe AGA nu se alege Consiliul.

- ☐ **Auditul extraordinar.** Oricare acționar deținător a cel puțin 10% din acțiuni cu drept de vot poate solicita efectuarea auditului extraordinar al companiei. Nu se precizează însă motivul, numărul și periodicitatea maximă permisă de efectuare a acestuia și nici plătitorul pentru asemenea servicii.

- ☑ **Legea SA vine în contradicție cu Legea instituțiilor financiare.** Datorită faptului că băncile se pot organiza doar în forma societăților pe acțiuni, apar disensiuni între prioritatea aplicării prevederilor unei sau altei Legi.

Recomandări:

- ☑ A modifica condiția privind nivelul minim al activelor nete, astfel încât el să reprezinte 50% din capitalul social al societății.

- ☑ A stipula faptul că în situația în care activele nete se micșorează sub limita admisă, Adunarea Generală Ordinară a acționarilor decide (cu 75% din voturi exprimate) asupra continuării sau lichidării companiei. Dacă se votează asupra continuării, de acordat o perioadă de maxim 2 ani pentru ca societatea să-și remedieze situația și doar după aceasta Adunarea Generală urmează să decidă asupra căror acțiuni de întreprins: a) să se micșoreze capitalul social până la nivelul minim impus activelor nete; b) să se mărească valoarea activelor nete – sub formă de împrumut al acționarilor sau altă formă (dacă profitul cumulativ în decursul celor 2 ani n-a remediat situația).

- ☑ A stabili o procedură prin care nu se va permite acționarilor minoritari să blocheze decizia privind micșorarea capitalului social sau privind recurgerea la emiterea acțiunilor prin contribuții adiționale, fixând nivelul de 75% din voturi pentru aceste decizii.

- ☑ În cazul în care activele nete coboară sub nivelul limită admis, acționarii vor avea dreptul de a emite acțiuni în mod intern, și nu prin ofertă publică, indiferent de raportul dintre activele nete și capitalul social.

Urmare a celor expuse, AIS va sprijini orice inițiativă a autorităților, îndreptată spre prevenirea „eliminării” acționarilor minoritari de către cei majoritari, excepție fiind cazuri absolut speciale, bine definite și cu condiția compensării adecvate.

RELATIILE DE MUNCĂ

CODUL MUNCII

Aspecte generale

În prezent, principalul act legislativ ce reglementează relațiile de muncă este noul Cod al Muncii, intrat în vigoare în Martie 2003. Acest Cod prezintă concepte similare țărilor vecine, unele prevederi fiind inspirate din Codurile Muncii ale țărilor Europei Occidentale și din Convenția Organizației Mondiale a Muncii, dar lasă vizibile și unele „vestigii” ale Codului Muncii din epoca sovietică.

Codul stabilește săptămâna de lucru de 40 ore și garantează dreptul angajaților la concediu plătit pentru 28 de zile pe an.

Cele 14 titluri ale codului sunt divizate în 392 articole și reglementează printre altele următoarele: parteneriatul social, reglementări colective, contractele colective de muncă, disciplina muncii, promovarea profesională, protecția muncii și răspunderea materială.

Progrese înregistrate

✔ **Au fost stabilite principiile contractului individual de muncă.**

✔ **Au fost simplificate procedurile de litigii în domeniul muncii.**

✔ **Au fost stabilite principii moderne ale relațiilor de muncă.** Acestea sunt bazate pe libertatea muncii, interzicerea muncii forțate și a discriminării, protecția împotriva șomajului. În conformitate cu noul Cod, plata întârziată sau parțială a salariilor este considerată muncă forțată.

✔ **A fost îmbunătățită procedura de angajare.** Codul stabilește cadrul juridic pentru perioada de probă la angajarea personalului – de 3 luni (pentru posturile principale – de 6 luni) și ușurează procedura de angajare temporară (în anumite cazuri) pentru perioade de timp strict determinate, dar nu mai mari de 5 ani. De asemenea, se prevede posibilitatea verificării de către angajator a datelor personale și a aptitudinilor solicitantului anterior semnării contractului individual de muncă.

✔ **A fost îmbunătățită procedura de desfacere a contractului de muncă.** Sunt specificate condițiile în care angajatorul poate iniția desfacerea contractului de muncă, precum ar fi pierderea capacității de muncă a angajatului, aptitudinile și comportamentul (inclusiv abuzurile, absența de la locul de muncă), și altele. Plățile compensatorii pentru concedierea angajaților sunt stabilite în mărimea salariului mediu săptămânal pentru fiecare an vechime și adițional până la trei salarii medii lunare după concediere.

Aspecte care necesită îmbunătățiri

Spre regret, unele prevederi ale noului Cod al Muncii poartă un caracter restrictiv și nu se încadrează scopurilor de desfășurare a activității de antreprenoriat în baza principiilor economiei de piață. În unele cazuri Codul supraprotejează interesele angajatului, limitând astfel flexibilitatea angajatorului. Considerăm acest aspect deosebit de important pentru întreaga economie, având în vedere faptul că flexibilitatea redusă îi forțează pe angajatori să ezite la

angajare, astfel creând mai puține locuri de muncă și prin urmare micșorându-se baza de impozitare. În așa mod, mai puțini bani sunt disponibili pentru consum și economii, ceea ce implicit duce la încetinirea dezvoltării economice.

Analizând în ansamblu legislația și reglementările privind relațiile de muncă, inclusiv sub aspectul impozitării, se poate observa tendința inversă celei de stimulare și facilitare a angajării tinerilor, unele prevederi purtând un caracter vădit de discriminare în raport cu angajații cu vechime.

AIS crede prioritară reexaminarea următoarelor aspecte:

❑ **Prevederile noului Cod al Muncii nu sunt suficient de flexibile pentru rezilierea contractului de muncă în cazul incompetenței sau a abuzurilor angajaților.** Procedura de demitere a angajaților pe motivul comiterii unor abuzuri în exercitarea funcțiilor sale sau din lipsa calificării necesare este extrem de complicată. Codul muncii nu prevede în general astfel de situații, demiterea din funcție fiind tratată numai sub aspectul lichidării întreprinderii sau a reducerii numărului de posturi.

Deși prevederile Codului Muncii privind stabilirea unor garanții importante pentru femeii cu copii sunt salutare în general, în unele cazuri acestea implică o povară nejustificată pentru desfășurarea optimă a activității de antreprenoriat. De exemplu, Codul permite femeilor cu doi sau mai mulți copii să plece în concediu oricând doresc să o facă, nefiind specificată nici limita maximă de timp admisă pentru un astfel de concediu. Mai mult ca atât, pe lângă concediul de maternitate garantat și concediu de îngrijire a nou-născutului, care poate dura până la trei ani, femeile pot solicita un alt concediu de îngrijire a copilului cu vârsta cuprinsă între 3 și 6 ani, angajatorul fiind obligat să păstreze postul acestora. O astfel de prevedere reprezintă un obstacol în desfășurarea eficientă a activității de întreprinzător, având în vedere faptul că o persoană care a absentat de la locul său de muncă o perioadă atât de îndelungată nu va putea face față cerințelor necesare exercitării funcției respective. De asemenea, Codul interzice în mod exhaustiv concedierea femeilor cu copii în vârstă de până la 6 ani, indiferent de eventualele abuzuri de serviciu comise sau comportament inadecvat.

În conformitate cu Codul Muncii, este dificilă reorganizarea în interiorul întreprinderii a posturilor ocupate de pensionari, transferul acestora din funcții de conducere fiind condiționat de perfectarea unei aprobări în scris. De altfel, procedura de reziliere a contractului de muncă cu pensionarii îndeosebi este foarte complicată, sau chiar imposibilă.

❑ **Codul conține prevederi restrictive referitoare la angajări temporare a personalului (sau care poartă un caracter sezonier).** Codul stabilește exhaustiv cazurile în care poate fi perfectat un contract individual de muncă pentru o perioadă definită de timp, cu condiția ca lucrul efectuat în baza acestui contract să fie „de tip temporar”.

În același timp, existența unei liste restrictive privind tipurile de posturi permise angajării temporare, împovărează nejustificat activitatea întreprinderilor, deoarece limitează adaptabilitatea acestora la cerințele fluctuante a pieței. Această reprezintă o problemă și mai vitală pentru industriile cu caracter specific sezonier.

- ❑ **Perioada în care foștii angajați se pot adresa în instanță în vederea restabilirii în funcție este prea lungă.** Noul Cod al Muncii prevede o perioadă de prescripție de un an pentru litigiile de muncă apărute între angajator și angajați, inclusiv și cei deja concediați.
- ❑ **Cerința obligatorie privind efectuarea de plăți compensatorii în cazul insolvenței întreprinderii este improprie unei economii de piață.** În cazul lichidării întreprinderii angajatorul este obligat să achite angajaților o primă compensatorie în mărimea unui salariu săptămânal pentru fiecare an vechime, precum și o primă adițională în mărimea unui salariu mediu lunar pentru perioada în care fostul angajat este șomer (dar care nu va depăși trei luni din momentul concedierii).
- ❑ **Codul muncii restricționează nefondat libera negociere a unor condiții din contractul de muncă individual.** Codul stabilește cu strictețe limita săptămânii de lucru la 40 de ore. Astfel un eventual contract de muncă individual, prin care durata săptămânii de muncă ar putea fi extinsă la solicitarea angajatului (în schimbul unui bonus, de exemplu), va fi declarat ilegal.

În conformitate cu prezentul Cod, fiecare deplasare în interes de serviciu nu poate dura mai mult de 60 de zile, indiferent de scopul și specificul acesteia sau a solicitării angajatului de a efectua deplasarea pentru o perioadă mai îndelungată.

De asemenea, Codul interzice cu strictețe lucrul în zilele oficiale de odihnă, cu excepția unor cazuri specifice. Lista unor astfel de cazuri pare a nu lua în considerație varietatea domeniilor de activitate și diferitele situații în care angajații ar putea fi convocați de urgență în zilele de odihnă.

Restricțiile enumerate mai sus sunt defavorabile pentru mai multe industrii, iar angajatorilor și angajaților deopotrivă ar trebui să li să permită să-și negocieze propriile condiții ale contractelor de muncă.

- ❑ **Este excesivă cerința de a efectua anual planificarea creșterii profesionale¹ a angajaților.** Codul prevede *obligativitatea* angajatorului de a crea condițiile necesare și de a contribui la creșterea profesională a angajaților. În plus, în cadrul fiecărei secții / departament, împreună cu reprezentatul angajaților, angajatorul trebuie să elaboreze și să aprobe planurile anuale de creștere profesională.

O astfel de planificare trebuie să se efectueze la necesitate, iar în condițiile actuale, scopul propus printr-un astfel de mecanism este ratat, rezumându-se doar la satisfacerea formală a unei prevederi legale.

- ❑ **Lipsește prevederi referitoare la conflictul de interese.** În conformitate cu noul Cod al Muncii, oricare angajat poate semna simultan mai multe contracte de muncă cu alți angajatori, fără a-i cere consimțământul actualului angajator (de bază). Singura intervenție pe care o poate avea actualul angajator la perfectarea contractului de muncă cu un alt angajator,

---

¹ Orice proces de studii, cursuri la sfârșitul cărora angajatul obține o calificare, confirmată printr-un certificat sau diplomă, în conformitate cu legea.

ține de condițiile speciale de lucru, necesare exercitării unui număr restrâns de profesii. Ținem să menționăm că în toate economiile de piață restricția referitoare la munca simultană a unui angajat pentru întreprinderile concurente este o axiomă, chiar dacă aceasta are loc în orele din afara programului de lucru de bază. Conflictul de interese ar trebui să fie reglementat prin contractul individual de muncă, acesta prevalând asupra oricăror acte normative și legislative în momentul aprobării semnării contractului de muncă cu un alt angajator.

- **Este excesivă prevederea conform căreia angajații sunt obligați să plece în concediu.** Codul prevede *obligația* angajatului de a-și programa perioada concediului, respectarea acesteia fiind pusă pe spetele angajatorului. Considerăm această prevedere prea excesivă – angajatul ar trebui să aibă dreptul să ia personal decizia asupra oportunității de a pleca în concediu, garantându-se dreptul pentru negociere între angajator și angajat, ultimul având posibilitatea să-și cedeze timpul nefolosit de vacanță în schimbul muncii contra unui extra bonus.
- **Prea multă autoritate este acordată inspectorilor muncii.** În conformitate cu prezentul Cod, inspectorii de la protecția muncii au dreptul accesului liber la locurile de muncă fără avertisment, la orice oră a zilei sau a nopții. Mai mult ca atât, conform unui articol al Codului, inspectorii au dreptul să suspendeze activitatea agenților economici (prin sigilarea unității). De altfel, o asemenea posibilitate nu este specificată în articolul ce definește atribuțiile inspecției muncii, iar un alt articol prevede expres faptul că inspectorii muncii sunt obligați să nu se implice direct sau indirect în activitatea unităților aflate sub controlul acestora. Mai mult ca atât, recent inspectorilor muncii le-a fost acordat dreptul de a aplica amenzi efectiv în cadrul efectuării inspecției.
- **Puterea contractului individual de muncă este subminată de convenții și contracte colective de muncă.** Prezentul Cod nu stabilește clar dacă existența contractului colectiv de muncă poartă sau nu un caracter obligatoriu. În orice caz, prevederile Codului referitoare la contractul colectiv de muncă conțin o clauză conform căreia acesta este obligatoriu, atunci când una din părți solicită perfectarea lui. De asemenea, Codul prevede că în cazul în care părțile aflate în negocieri nu ajung timp de trei luni la un consens asupra unor prevederi ale contractului colectiv de muncă, ele sunt obligate să semneze contractul, care va conține doar clauzele coordonate.

Este ambiguu și caracterul obligatoriu al convențiilor colective de muncă, care spre deosebire de contractele colective, reglementează (nu doar la nivelul unităților) principiile generale ale relațiilor de muncă între angajați și angajatori. În același timp, atât contractele, cât și convențiile colective reglementează acele clauze care urmează a fi stabilite și în contractele individuale de muncă. Acestea includ nivelul retribuirii muncii, compensații pentru unele condiții de lucru, planificarea concediilor și a perioadelor de lucru, etc.

Existența unui număr atât de mare de reglementări în domeniul muncii subminează importanța contractelor individuale – instrument principal de definire a relațiilor angajat-angajator în țările cu economie de piață.

- ❑ **Clauzele privind desfacerea contractului de muncă la inițiativa angajatului defavorizează excesiv angajatorul.** Codul prevede că angajatul care dorește desfacerea contractului de muncă este obligat să informeze angajatorul înainte cu cel puțin două săptămâni (perioadă extrem de scurtă în cazul unor posturi-cheie). În orice caz, dacă pe durata acestor două săptămâni angajatorul nu semnează contractul cu o altă persoană, iar solicitantul își retrage cererea de demisie, angajatorul este obligat să-l „reangajeze”.
- ❑ **Este prea restrictivă prevederea prin care salariul nu poate fi micșorat pe durata unui an de la aprobarea acestuia.** Această restricție subminează libertatea în acțiuni a antreprenorului și ar trebui lăsată în competența negocierilor contractului individual de muncă, cel puțin datorită multitudinii de situații, care ar putea genera o astfel de decizie.
- ❑ **Este limitată durata șomajului tehnic².** Codul prevede că un astfel de șomaj nu poate dura mai mult de trei luni, însă nu stipulează care sunt urmările în cazul în care acesta durează o perioadă mai îndelungată.

ALTE REGLEMENTĂRI ÎN DOMENIUL RELAȚIILOR DE MUNCĂ

- ❑ **Codul de procedură civilă prevede că deciziile judecătorești asupra litigiilor de muncă intra în vigoare imediat.** Astfel se încalcă dreptul legal de a face recurs într-o instanță superioară (iar posibilitatea recuperării ulterioare a eventualelor compensații către persoane fizice este foarte limitată).
- ❑ **O imixtiune neîntemeiată în activitatea de întreprinzător al angajatorului constituie plata fixată pentru crearea OPI.** Potrivit Regulamentului AGEPI privind crearea obiectului de proprietate industrială, în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu angajatorul trebuie să achite autorului OPI o remunerație în mărime de 15% din profitul obținut de la utilizarea acestuia (indiferent dacă pentru crearea acestui OPI autorul primea salariu).
- ❑ **Limitele cheltuielilor aferente unei deplasări de serviciu sunt stabilite prin lege.** În conformitate cu Codul Fiscal și Legea bugetului de Stat, aprobată în fiecare an, cheltuielile efectuate de angajați în timpul aflării lor în deplasările de serviciu pot efectuate doar în limita prevăzută de Guvern pentru fiecare țară. În cazul în care aceste limite sunt depășite și înregistrate în contabilitatea întreprinderii, acestea se vor considera venituri ale angajaților și se vor impozita similar impozitelor și taxelor aferente salariilor. În realitate însă, pentru majoritatea destinațiilor este practic imposibil de a se încadra în aceste limite (de exemplu chiar și pentru deplasări în interiorul Moldovei: cheltuieli de cazare – 147 lei/zi pentru Chișinău și 68 lei/zi pentru celelalte localități, diurna pe întreg teritoriul țării – 35 lei/zi).
- ❑ **Există o discriminare la plata concediilor medicale.** Limita redusă a plății acordate angajaților fără vechime mare de muncă pentru concediile medicale îi forțează pe aceștia să nu meargă la tratament medical, dat fiind faptul că aceste plăți sunt stabilite în raport cu mărimea salariului și sunt mai mici decât acesta (60% pentru primii cinci ani vechime de muncă, comparativ cu 100% după acumularea a 8 ani vechime).

---

² Conform definiției date în Codul muncii *șomajul tehnic* reprezintă incapacitatea temporară de desfășurare a activității de producție...datorată cauzelor economice obiective.

- ❑ **Deși există un cadru legal și chiar un inspectorat - fondurile nestatale de pensii întârzie să apară.** Credem că aceasta se datorează lipsei unui mecanism coerent și transparent în procesul actual de colectare și distribuire a mijloacelor destinate plății pensiilor, precum și a cadrului normativ pentru fondurile private de pensii. Drept exemplu, contribuțiile angajaților la fondul de pensii este de 2% din fondul de salarii, însă acestea sunt limitate la maxim de 81 lei și 30 bani plățibili lunar (raportat la nivelul salariului mediu pe economie), indiferent dacă angajatul are un salariu de 3 000 lei sau 30 000 lei, iar calculul mărimii pensiei se face funcție de mărimea salariului. Mai mult ca atât, metoda în vigoare de calcul a mărimii pensiei îi defavorizează pe cei tineri, nefiind luate în calcul salariile primite în primii ani de muncă.
- ❑ **Statul se implică direct în stabilirea salariilor din sectorul real al economiei.** În februarie 2004 a fost majorat cu 29% venitul impozabil a primei categorii de salariați, iar în august 2005 cu alte 25%. Aceste majorări nu au în nici un fel drept bază majorarea productivității muncii angajaților. Menționăm că există o vastă experiență internațională unde Statul într-adevăr intervine pentru stabilirea unui nivel minim al salariilor, însă în Moldova aceasta se răsfânge asupra tuturor categoriilor de angajați, deoarece salariul lor este stabilit în raport cu prima categorie. În astfel de împrejurări imprevizibile, orice planificare de lungă durată este inoperabilă. Iar pe de altă parte aceste majorări nefondate reduc șansele întreprinderilor de supraviețuire și de atingere a profitabilității sau duc la creșterea inflației.

Recomandări:

- ❑ A amplifica puterea contractului individual de muncă, în scopul asigurării unei flexibilități mai mari la stabilirea termenilor atât pentru angajați, cât și pentru angajatori prin prisma aspectelor elucidate mai sus.
- ❑ A asigura o flexibilitate mai mare cu privire la angajările pe termen scurt (indiferent de post) și la desfacerea contractului de muncă.
- ❑ Contractul de muncă își va pierde puterea odată cu atingerea vârstei de pensionare a angajatului, acordându-se posibilitatea ca acesta să fie prelungit de comun acord, ca oricare alt contract individual de muncă.
- ❑ A se modifica garanțiile de păstrare a locului de muncă pentru femeile plecate în concediu de maternitate în următorul sens: se garantează un loc de muncă în întreprindere, însă posibilitatea de a ocupa același post va fi condiționată de perioadă pentru care persoana lipsește de la locul de muncă – maxim șase luni.
- ❑ A reduce perioada de prescripție pentru litigiile de muncă la 3 luni.
- ❑ A reglementa conflictul de interese potrivit celor mai bune practici internaționale.
- ❑ A clarifica contradicțiile între articolele Codului Muncii referitoare la Inspecția muncii și imixtiunea acesteia în activitatea de întreprinzător. A revoca dreptul inspectorilor de aplicare a amenzilor „pe loc”.
- ❑ A elimina prevederile discriminatorii referitoare la mărimea plăților compensatorii pentru concediile medicale. Având în vedere tendința angajaților de a abuza din urma concediilor

medicale în scopuri personale, altele decât cele legate de motive de sănătate, a stabili diferențierea plăților compensatorii funcție de durata concediului medical (50% pentru cazul în care acesta durează până la 3 zile).

FIA înțelege faptul că un echilibru între interesele angajaților și ale angajatorilor nu este ușor de obținut și este dispusă să colaboreze în continuare cu părțile interesate – autorități și partenerii sociali - în vederea atingerii acestui scop.

SISTEMUL DE IMPOZITARE

Asociația Investitorilor Străini este de părere că sistemul de impozitare din Moldova este relativ indulgent în comparație cu cel din țările vecine. În același timp, el este destul de instabil și imprevizibil. Cel mai important document legislativ – Codul Fiscal - este supus revizuirii de mai multe ori pe parcursul unui an. Dată fiind frecvența de modificare a documentului, textul pierde din coerență și logică, în timp ce o parte din prevederile sale pot duce la interpretări contradictorii.

Progrese înregistrate:

- Începând cu 1 ianuarie 2005 se permite scutirea de TVA a valorilor materiale, al căror cost depășește 1000 de lei (pentru o unitate), în calitate de mijloace fixe ce constituie contribuție la formarea sau majorarea capitalului social al agentului economic. De asemenea, se permite scutirea de taxa vamală a valorilor materiale al căror cost depășește 1000 de lei (pentru o unitate), importate în calitate de mijloace fixe în același scop.

Aspecte care necesită îmbunătățiri:

- **Impozitarea dividendelor reinvestite descurajează efectuarea de investiții.** În conformitate cu prevederile Codului Fiscal din prezent, începând cu luna ianuarie 2005 orice plată efectuată către persoanele nerezidente este supusă unei taxe de reținere în valoare de 10%, în timp ce dividendele către persoanele juridice rezidente sunt supuse unei taxe de 18% (o cifră echivalentă cu impozitul pe venit din prezent). Pe de altă parte, persoanele fizice rezidente nu sunt expuse unui astfel tip de impozitare, indiferent dacă dividendele obținute de către ele sunt îndreptate spre majorarea capitalului social al companiei sau nu.

Există prevederi care permit scutirea plăților pentru taxele de mai sus. Cu toate acestea, condițiile aferente scutirii poartă un caracter prea restrictiv pentru a permite realizarea lor în practică, dat fiind faptul că scutirea poate urma doar după luarea unei decizii *unanime* de către acționari în ceea ce privește efectuarea investițiilor și folosirea dividendelor în scopul majorării capitalului social al companiei. Astfel de prevederi însă sunt în contradicție cu cele mai bune practici internaționale din Codului Fiscal Mondial, care de fapt, a servit drept bază și pentru elaborarea Codului Fiscal al Moldovei.

Asociația Investitorilor Străini este de părere că o astfel de stare a lucrurilor diminuează în mod semnificativ interesul investitorilor străini, precum și al celor locali, de a-și extinde activitățile investiționale, luând în considerație impunerea dublă a veniturilor, care la rândul său vine în contradicție cu prevederile Conceptului de Reforme Fiscale, aprobat de către Parlament în 1997.

De asemenea, în astfel de circumstanțe investitorii locali sunt stimulați să-și substituie fondatorii: din persoană juridică în persoană fizică.

- **Cadrul legal din prezent ce reglementează înlesnirile acordate investitorilor este ambiguu.** După adoptarea Legii cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător (substituind Legea cu privire la investițiile străine din 1992, care a fost abrogată), în luna martie a aceluiași an Parlamentul a adoptat o Lege îndreptată spre acordarea facilităților fiscale investițiilor cu valoare ce depășește 250,000 USD și 2 milioane USD.

Odată cu adoptarea acestei Legi din urmă, precum și abrogarea Legii anterioare cu privire la investițiile străine, companiile ale căror capital social depășește una dintre valorile sus-menționate, și care au beneficiat de înlesniri la procurarea mijloacelor fixe în conformitate cu Legea din 1992, nu au dreptul să beneficieze din urma facilităților acordate de noua Lege cu privire la investițiile în activitate de întreprinzător.

Astfel companiile care solicită scutirile aferente procurării de mijloace fixe (care sunt încă valabile) abia după 1 ianuarie 2005, iar mai apoi, odată cu majorarea capitalului său social, solicită și obțin dreptul pentru o a doua scutire, se regăsesc într-o situație de avantaj inechitabil în comparație cu companiile care au beneficiat din urma scutirilor aferente procurării de mijloace fixe, acordate *înainte* de martie 2004.

❑ **Înlesnirile TVA acordate în prezent nu sunt funcționale.** La momentul actual, mijloacele fixe sub formă de investiții sunt scutite de la plata TVA. Pe de altă parte, în conformitate cu legislația în vigoare, mijloacele pot fi considerate investiții doar dacă ele reflectă o majorare corespunzătoare a capitalului social al companiei. Însă procedurile ce țin de modificarea capitalului social sunt destul de complexe și pot presupune costuri mai mari decât valoarea reală a scutirilor respective (spre exemplu, capitalul social poate fi modificat doar ca urmare a convocării și aprobării Adunării Generale). În concluzie, deși înlesniri cu privire la TVA există în teorie, ele nu sunt funcționale în practică.

❑ **Împrumuturile venite din străinătate sunt lipsite de orice înlesniri.** Veniturile din dobânzi aferente împrumuturilor pe termen lung (mai mult de 3 ani), acordate de către băncile comerciale nu sunt supuse impozitării. Pe lângă aceasta, dobânda aferentă împrumuturilor cu perioada de maturitate cuprinsă între 2 și 3 ani se bucură de o scutire la nivel de 50% din impozitul pe venit.

Luând în considerație situația în care se află la momentul actual sistemul bancar din Moldova, AIS este de părere că acordarea unor înlesniri similare împrumuturilor venite din străinătate ar putea îmbunătăți activitatea pieței financiare.

❑ **Metodologia actuală de raportare a pierderilor fiscale este ineficientă.** Conform metodologiei actuale de raportare a pierderilor fiscale, pierderile acumulate la sfârșitul anului fiscal pot fi raportate doar în părți egale, în decursul următorilor trei ani. Pe de altă parte, un astfel de sistem se dovedește a fi ineficient din punct de vedere a metodologiei de calculare și a funcționării, precum și a stimulării investițiilor.

❑ **Plata TVA aferentă pierderilor suportate are un efect negativ asupra activității de întreprinzător.** Datorită fluctuațiilor sezoniere de pe piață sau a altor situații cauzate de condiții naturale ce sunt în afara controlului antreprenorilor, prețurile de vânzare pot uneori scade sub costul bunurilor vândute. Aceasta se referă atât la producătorii autohtoni, cât și la importatori. În conformitate cu legislația în vigoare, în astfel de circumstanțe TVA se achită pentru valoarea diferenței dintre cost și prețul de vânzare. O astfel de prevedere însă agravează și mai mult situația financiară a companiilor, care deja înregistrează pierderi din urma activității lor operaționale.

- ▣ **Trecerea în cont a unor cheltuieli este dificilă sau chiar imposibilă.** În conformitate cu Codul Fiscal, trecerea în cont a cheltuielilor este permisă doar pentru cele ordinare și necesare pentru desfășurarea activității de întreprinzător.

O astfel de prevedere însă poate duce în diferite instanțe la interpretări contradictorii. Drept consecință, comunitatea întreprinzătorilor se simte obligată să scrie și să adreseze diferite scrisori către autoritățile fiscale, care la rândul lor își fac răspunsul (interpretările) public(e). Dar deși aceste răspunsuri în sine lor nu constituie acte normative, inspectorii fiscali totuși se conduc de prevederile lor, atunci când efectuează controale în cadrul întreprinderilor.

Astfel,

- ▣ **Auditul efectuat în conformitate cu IAS/IFRS³.** Cheltuielile de audit efectuat conform standardelor internaționale pot fi trecute în cont doar în cazul în care companiile confirmă faptul că aceste cheltuieli sunt ordinare și necesare pentru activitățile sale. Pentru majoritatea investitorilor din statele UE efectuarea auditului în conformitate cu SIRF nu este “necesară”, ci obligatorie.
- ▣ **Pregătirea cadrelor.** Astăzi astfel de cheltuieli nu pot fi trecute în cont. Motivul invocat de autorităților fiscale este că „la momentul de față piața muncii permanent este disponibilă să asigure orice ramură din economia națională a republicii cu specialiștii necesari din diferite domenii”, ceea ce implică faptul că cheltuielile suportate pentru pregătirea cadrelor nu sunt “necesare” pentru efectuarea activității de antreprenoriat. Deși este posibil ca o parte din întreprinderile amplasate în afara orașelor să nu dispună de un personal cu calificare înaltă, pentru alte companii astfel de cheltuieli de fapt constituie investiții necesare (spre exemplu, pregătirea piloților).
- ▣ **Cotizația de membru în organizații necomerciale.** La momentul actual, aceste cheltuieli de asemenea nu pot fi deduse. Lipsa încrederii din partea Guvernului în puterea reprezentativă a asociațiilor de business – în mare parte datorită formei lor organizatorice (fondatori - persoane fizice) – poate fi înlăturată prin asigurarea deductibilității cotizațiilor de membru. Acest lucru este cu atât mai important, dat fiind impactul pozitiv pe care îl poate avea un dialog calitativ dintre sectorul privat și public.
- ▣ **Reparația autovehiculelor închiriate.** În mod similar, aceste cheltuieli nu sunt deductibile, în pofida faptului că ele constituie un împrumut operațional necesar pentru activitatea de antreprenoriat.

Recomandări:

- ▣ Autoritățile fiscale competente ar trebui să facă publică strategia lor fiscală cu cel puțin 5 ani în prealabil.
- ▣ A anula condiția care impune obligația păstrării proporției cotelor capitalului social după distribuirea dividendelor către acționari sub formă de acțiuni.

³ International Accounting Standards. International Financial Reporting Standards.

- A asigura continuitatea și egalitatea înlesnirilor acordate investitorilor străini și locali.
- A acorda înlesniri împrumuturilor venite din străinătate (având diferite perioade de maturitate, scopuri și mărimi), similare cu cele acordate băncilor locale.
- A modifica metodologia actuală de raportare a pierderilor fiscale în conformitate cu prevederile de mai jos:
  - de permis ca aceste pierderi să poată fi raportate de-a lungul unei perioade de 5 ani (și nu 3, precum e situația din prezent)
  - de asigurat o mai mare flexibilitate a metodologiei, astfel încât companiile să poată decide la propria discreție felul în care să distribuie pierderile în cei 5 ani permiși, inclusiv să se permită raportarea pierderilor în mărime de 100% într-un singur an.
- A anula plata TVA la pierderile suportate.
- A menționa în Codul Fiscal categoriile de cheltuieli sus-menționate drept eligibile deductibilității.
- A scuti utilajele de TVA la import.

PIATA VALORILOR MOBILIARE

Aspecte generale

Piața valorilor mobiliare în Republica Moldova a luat ființă în special ca urmare a procesului de privatizare. Bursa de Valori și-a început activitatea în 1995, având statutul unei societăți pe acțiuni de tip închis. În anul 2000 Bursa de Valori a obținut dreptul de a-și stabili propriile reglementări referitoare la activitatea membrilor săi. În același an a fost introdus și indicele bursei de valori – CNVM 32 – similar indicelui *Dow Jones*, bazându-se pe structura PIB-ului Moldovei (de altfel în cel de-al doilea trimestru al anului 2005, fluctuațiile pieței valorilor mobiliare nu au fost în concordanță cu nivelul de creștere a PIB-ului). În prezent, la Bursa de Valori sunt listate 25 de societăți, din care 8 sunt bănci comerciale. Participanții profesioniști (licențiați de către CNVM) activează în exclusivitate ca membri ai Bursei de Valori. Începând cu anul 1998, Comisia Națională de Valori Mobiliare (CNVM) este autoritatea competentă pentru reglementarea pieței de valori mobiliare în Moldova, inclusiv întru asigurarea transparenței și accesului la informație a publicului larg, protejarea drepturilor investitorilor și pentru promovarea cadrului legal relevant.

Cele mai importante acte legislative de reglementare a pieței Valorilor Mobiliare în Republica Moldova sunt Legea CNVM și Legea Pieței Valorilor Mobiliare, ambele din 1998. Cadrul legislativ, la general, este menit să asigure protejarea investitorilor conform standardelor internaționale, precum și libera concurență și transparența informației.

În conformitate cu prevederile Legii privind piața valorilor mobiliare, emisia de acțiuni poate fi deschisă (prin ofertă publică) sau închisă. Nu există nici o restricție pentru investitorii străini referitoare la posibilitatea de a achiziționa valori mobiliare ale emitenților înregistrați.

Cu toate că au trecut mai bine de zece ani de la privatizare, piața valorilor mobiliare în Republica Moldova rămâne a fi una subdezvoltată pentru a putea contribui semnificativ la îmbunătățirea funcționării sectorului privat. Din punct de vedere practic, atât piața primară, cât și cea secundară de valori mobiliare nu funcționează la capacitate maximă, iar majoritatea emisiilor de acțiuni, cât și tranzacțiile cu acestea, se utilizează în vederea menținerii sau acaparării pachetului de control.

Aspecte care necesită îmbunătățiri:

📌 **Recentele modificări la Legea cu privire la piața valorilor mobiliare amplifică caracterul restrictiv al pieței și posibilitatea de imixtiune.** În special:

- 📌 **A fost stabilit un nou termen privind oferta tender la vânzarea acțiunilor.** Pe de o parte, aceasta dublează funcția ofertei publice de acțiuni, iar pe de altă parte, fiind obligatorie înregistrarea la CNVM a oricărei oferte tender, orice plasament de valori mobiliare va trebui să fie aprobat de către Comisie.
- 📌 **S-a extins lista cazurilor ce pot constitui manipulări pe piața de capital,** astfel lărgind posibilitățile de implicare a Statului în tranzacțiile bursiere.
- 📌 **S-au restricționat și mai mult tranzacțiile efectuate de către insideri.** În primul rând, noile modificări la Lege au extins lista persoanelor care pot fi calificate insideri, prin includerea rudelor de gradul întâi și doi ale oricărei categorii de insideri, astfel restricționând accesul liber a unui număr larg de

persoane la tranzacțiile cu valori mobiliare. Iar în al doilea rând, comparativ cu redacția anterioară a Legii care prevedea că este obligatorie efectuarea tranzacțiilor prin oferta tender de către insiderii ce dețin cel puțin 5% din totalul de acțiuni emise, noile amendamente presupun că toate categoriile de insideri (în conformitate cu noua definiție), chiar și cei deținători ai unei părți minore din acțiuni (fie și una), sunt obligați să urmeze aceeași procedură de ofertă tender pentru oricare tranzacție.

- ❑ **Procedura de înregistrare a valorilor mobiliare este prea complicată.** Procedura de înregistrare a ofertelor publice de valori mobiliare sunt stabilite de către CNVM pentru fiecare oferta publică, companiile fiind obligate să prezinte către CNVM o lista lungă de documente, inclusiv documente de constituire, cu toate modificările efectuate pe parcurs, precum și documentul care ar autentifica înregistrarea de stat a emitentului. Termenul în care CNVM trebuie să ia decizia privind aprobarea sau refuzul înregistrării ofertei publice poate dura până la o lună de la data prezentării tuturor documentelor solicitate.
- ❑ **Procedurile care reglementează operațiunile emitentului cu valorile mobiliare proprii sunt prea complicate.** Operațiuni precum consolidarea, fracționarea, denominalizarea necesită îndeplinirea unor alte proceduri complexe: convertire a acțiunilor în alte acțiuni noi, emisiune a acțiunilor noi, anulare a acțiunilor vechi etc.
- ❑ **Restricțiile impuse formelor posibile de plată pentru valori mobiliare în cadrul ofertelor tender sunt excesive și anticonstituționale.** Instrucțiunea CNVM cu privire la oferta tender a valorilor mobiliare, prevede exhaustiv că acțiunile pot fi achitate doar cu mijloace bănești, nu și cu alte valori mobiliare. Aceasta contravine Constituției, care prevede că Statul trebuie să asigure libertatea comerțului și a activității de întreprinzător.
- ❑ **Cadrul legal existent nu permite distribuirea acțiunilor către parteneri strategici, fără a recurge la oferta publică.** Legea cu privire la piața valorilor mobiliare prevede două tipuri de emisii: deschise și închise. În același timp, ar trebui să fie creat un cadru legal, care ar permite distribuirea acțiunilor către partenerii strategici, fără obligația de a recurge la oferta publică, astfel evitând riscul de implicare a speculatorilor în procesul de distribuire a acțiunilor.
- ❑ **Sunt excesive unele prevederi de ordin tehnic referitoare tranzacțiilor cu valori mobiliare.** În special:
  - ❑ **Se stabilește în mod administrativ plătitorul taxelor pe valori mobiliare.** Conform unei Decizii a CNVM, în tranzacțiile de vânzare-cumpărare a valorilor mobiliare taxele aferente sunt suportate de către cumpărător. Această prevedere este prea restrictivă, deoarece decizia privind plata acestora trebuie lăsată la discreția părților din cadrul tranzacției.
  - ❑ **Se stabilește în mod administrativ ordinea efectuării operațiunilor de tranzacționare a valorilor mobiliare.** Prevederile conform cărora plata pentru valorile mobiliare trebuie efectuată înainte de transmiterea lor noilor proprietari sunt restrictive. Această decizie ar trebui din nou să țină de acordul dintre părți.

- ❑ **Prevederile care reglementează situațiile în care o parte din acțiuni sunt depuse în gaj nu sunt bine definite.** Este necesară o delimitare după tipurile de operațiuni și o definire mai bună a procedurii de efectuare a operațiunilor cu valorile mobiliare proprii ale emitenților, pentru cazurile în care unul sau o parte din acționari au depus în gaj acțiuni. Astfel transformarea obiectului gajului, care din punct de vedere legal cere acordul creditorului gajist, nu se referă la convertirea acțiunilor vechi în alte acțiuni noi, aceasta fiind de fapt o substituție, motivată și de procedura complexă existentă în prezent. Totodată, se pare inoportun de admis situația când un emitent nu poate purcede la proceduri de restructurare a capitalului (inclusiv reorganizare), datorita faptului că cineva din acționari a depus o cota mica din acțiunile sale în gaj.

- ❑ **Taxele percepute nu stimulează și chiar diminuează valoarea investițiilor străine directe.** La efectuarea oricărui tip de emisii se impune o taxă de 0.5%, constituind veniturile CNVM, care nu sunt vărsate la bugetul de Stat - aceasta pe lângă taxa de stat, de asemenea de 0.5%, iarăși pe emisii. Chiar fiind autoritate publică de reglementare, taxele percepute de CNVM nu au fost eliminate și nu au căzut sub incidența Legii „Ghilotinei”, date fiind prevederile Legii cu privire la CNVM. Cu toate acestea, considerăm incompatibilă perceperea unor astfel de taxe cu politica de atragere a investițiilor, cel puțin în cazul emisiilor închise (destinate majorării capitalului social cu valoarea investițiilor prelevate în acesta) și mai ales la re-investirea profitului obținut.

- ❑ **Cadrul legal din prezent acordă posibilitatea CNVM de a face abuz de atribuțiile sale curente.** Conform Legii cu privire la CNVM, Comisia Națională poate exercita funcțiile stipulate în Regulamentul CNVM. În același timp, o astfel de formulare creează premise, prin care Comisia și-ar putea extinde, la propria discreție, drepturile și responsabilitățile aferente. Asemenea cazuri pot fi exemplificate și în prezent:
  - ❑ **Evaluarea valorilor mobiliare se solicită în cazuri diferite de cele prevăzute de Lege.** Drept confirmare a punctului de mai sus, potrivit unui Regulament al CNVM, în cazul răscumpărării sau achiziționării acțiunilor proprii de către emitent, în cazul efectuării ofertei tender și în cazul depunerii acțiunilor ca aport social, este necesară o estimare a valorii de piață a acțiunilor proprii, efectuată de o organizație licențiată pentru o asemenea activitate. Totodată, conform Legii Societăților pe Acțiuni, o astfel de estimare, este necesară doar în cazurile prevăzute de Legi sau dacă există hotărârea adunării generale a acționarilor în acest sens.

  - ❑ **Prevederile conform cărora informația despre inițierea ofertelor tender și despre rezultatele acestora trebuie făcuta publică sunt contradictorii și excesive.** Conform Legii cu privire la Societățile pe Acțiuni, publicarea informației despre inițierea ofertei tender și despre rezultatele acesteia constituie doar una din metodele de comunicare a datelor respective. Cu toate acestea, Instrucțiunea CNVM privind ofertele tender a valorilor mobiliare *obligă* publicarea unor astfel de date.

Recomandări:

- ▣ A adopta un Cod al Guvernanței Corporatiste, conform celor mai bune practici internaționale, implementarea acestuia de fiecare societate efectuându-se în mod voluntar.
- ▣ A simplifica procedura de înregistrare a valorilor mobiliare.
- ▣ A simplifica procedurile privind operațiunile cu acțiunile proprii. Ar fi mai simplu de prevăzut necesitatea doar de a modifica datele privind valorile mobiliare emise, conținute în Registrul de Stat respectiv.
- ▣ A exclude termenul de tender pentru vânzarea acțiunilor.
- ▣ CNVM ar trebui să stabilească niște mecanisme și proceduri mai clare de determinare a cazurilor de manipulare pe piața de capital, astfel evitându-se o definiție prea largă, care ar permite în mai multe instanțe intervenția Statului.
- ▣ A permite distribuirea acțiunilor către partenerii strategici fără a recurge în mod obligatoriu la oferta publică.
- ▣ A extinde lista formelor posibile de plată pentru valori mobiliare în cadrul ofertelor tender.
- ▣ A înceta practica prin care se cere evaluarea valorilor mobiliare în cazuri neprevăzute în legi.
- ▣ A modifica cadrul normativ astfel încât publicarea, drept metodă de comunicare a datelor cu privire la ofertele tender, să nu fie obligatorie.
- ▣ A anula noile modificări introduse la definiția de insideri.